

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Romulo, Episcopo Januensi Confessore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

AUCTORE
ANONYMO.

Maii edita, refertur; verum illa in S. Lubentii
Lectionibus propriis merito omisa vidimus.

e Archiepiscopalem Germania civitatem, ad Rhe-
num sitam, ditionisque Electoris Colonienis caput.

f Qui Gallia Belgica fluvius est, originem ha-
bens in Lotharingia, in monte Vosago paulo supra
vicum, Bussans Gallice dictum, in ipso Alsatia et
comitatus Burgundia limite.

g Percelebri huic diæresis Trevirensis oppido,
medio Moguntiam inter Coloniamque Agrippinam

spatio, ab Rheni Mosellæque concursu nomen fa-
ctum est.

h Qui fluvius notissimus est, et Germania post
Danubium maximus.

i Vide Commentarii prævii num. 2.

k Vide eundem Commentarii prævii numerum.

l In supra transcriptis Lectionibus vocatur Die-
therus. Laudatus Broverus supra citato loco vocem
Dietkirchen a Fano Mercurii, qui Germanice Diet
dicitur, provenire conjectat.

DE S. ROMULO,

EPISCOPO JANUENSI CONFESSORE.

B
C. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

E

Sancti ætas utcumque definita, reliquiarum translatio, cultus, Vita qualiscumque
quandonam scripta.

VEROSIMILLI-
ME POST AN-
NUM CCCL.Sanctus,
quem ordo
quidem, quo
sedisse creatur.

C

eaque, que
hic præterea
adducuntur,
hanc diu
admodum
ante annum
381,

Ex episcopis Januensis S. Salomonem seu
Salonem, ad vigesimam octavam, qua etiam,
an vere exstiterit Januensis episcopus exa-
minavimus, Septembris diem Operi nostro,
quod tunc in Martyrologio Romano hodierno memo-
retur, jam insertum, exstitisse primum, cujus ad
posterum dimanavit memoria, proximeque ei tres,
quorum ne nomina quidem noscuntur, successisse,
Ughellus in episcoporum Januensium serie tom. IV
Italia Sacra a Coletto aucte col. 837 præfatus,
mox quatuor alios, S. Valentinum videlicet, S.
Felicem, S. Syrum ac tandem, de quo hic modo
(SS. Valentino, Felice et Syro ad dies, quibus
singuli vel coluntur vel obiisse putantur, in Opus no-
strum pariter jam illatis) agendum nobis restat, S.
Romulum, nominatim eo ipso, quo a me modo re-
lati, ordine recenset; quod si autem et hic admit-
tendus et veritati, quod, ut jam indicavi, Ughellus,
priusquam de quatuor hisce sanctis Episcopis loqua-
tur, præmittit, sit consonum, consecrarium inde eva-
dit, ut Valentinus quinto, Felix sexto, Syrus se-
ptimo ac denique Romulus, quod de hoc et Ecclesia
Genuensis Tabulæ, teste Ughello, memorie produnt
octavo inter Januenses antistites loco sederit.

2 Hinc porro simulque ex eo, quod Diogenes,
proxime post Romulum in Episcoporum Genuen-
sium Serie ab Ughello relatus, anno 381 synodo
Aquileiensi fuerit præsens, tuncque adeo sedisse
certo noscatur, non inepte concluderis, primo quidem
Valentinum, quem Epitaphium, apud nos tom. VII
Maii pag. 344 Vitæ ejus Encomio insertum, annis
12 et mensibus xi sedisse indictioneque tertia decima
obiisse testatur, vel anno 325, quo primum post nu-
merandarum Indictionum singulisque annis quindecim
innovandarum initium a Constantino factum
indictio XIII cucurrit, vel, si hanc eandem indictionem
recurrentem expectare lubet, anno 340 exces-

sisse e vivis; deinde vero, cum successor Felix,
Operi nostro ad ix Julii diem, qua Genue colitur,
insertus, viginti annis, uti ejus epitaphium, ibidem
relatum, fidem facit, ecclesie Genuensi præfuerit,
ac proin, spectatis iis, quæ de Valentino dicta jam
sunt, vel anno 345 vel anno 360 debeat esse vita
functus, successores ejus SS. Syrum et Romulum
toto illo temporis spatio, quod ab anno vel 345 vel
360 usque ad tempus, quo Diogenes, priusquam
anno 381 concilio Aquileiensi interesset, sedere in-
cepit, Genuensis ecclesie cathedram occupasse, ac
proin Sanctum nostrum verosimillime haud admo-
dum diu ante annum 381 obiisse. Ac ita quidem
Papebrochius noster, qui ad secundam Maii, cultui
S. Valentini sacram, de Sancto isthoc jam egerat,
de eo iterum post ob qualicumque Acta, quæ de-
siderata eatenus fuerant, feliciter tandem obtenta
luceque publica donanda in Appendice ad eandem
Maii diem tom. VII Maii pag. 532 et sequenti
tractans, SS. Valentini, Felicis, Syri et Romuli,
quorum quemque ordine supra assignato sedem Ge-
nuensem occupasse credebatur, chronologiam, fieri id
non inepte eo modo posse ratus, utcumque ordinare
fuit ibidem in Commentario dictis Actis prævio,
num. 1 et 2 conatus.

3 Verum postea, dum ad xxix Junii diem, qua
S. Syrus et obiit et Martyrologio Romano recentiori
memoria fuerat insertus, de Sancto isthoc tractabat,
chronologiam, quam prius utcumque in S. Valenti-
no stabilierat, nonnihil immutandam putavit. Cum
enim, omnibus attentius expensis, hinc quidem, se-
vissimis Arianae hæreseos tempestatibus, quibus post
Orientem etiam Occidens, jam inde ab anno 324
concuti captus, sus deque sub imperatore Ariano
Constantino, in Arelateni et Mediolanensi synodis,
anno 353 et 355 in Gallia Italiaque congregatis,
in exilium abire episcopis, qui Athanasii damna-

alia vero, hic
pariter addu-
cta, ante an-
num etiam
342 sedisse
exigunt,

tioni

A tioni subscribere recusant, compulsis, est actus, SS. Felicem, Syrum ac Romulum, admissa, quam in S. Valentino ordinat, chronologia, implicari, neque tamen in horum Vitis, imo et nusquam alibi, ullam Arianorum, Occidentem turbantium, cum quibus, quid negotii habuerint, mentionem fieri, animadvertisset; illinc vero in qualicumque concilii Romani, anno 324 sub S. Silvestro Papa celebrati, Actione prima apud Labbeum tom. I Conciliorum col. 1546 inter primos, qui concilio isti interfuisse scribuntur, Syrum nominatim inveniret, huncque exstitisse sanctum nominis hujus Januensem episcopum conjiceret, Valentinum a quinto, quo inter Januenses episcopos sedisse passim creditur, loco amovit, eumque post S. Syrum, S. Felici, cum hic annis viginti episcopatum tenuisset, paulo ante annum 324 suffectum itemque post S. Romulum, anno circiter 342 e vivis sublato, sedisse episcopumque circa hunc annum ordinatum, anno 355, quo etiam indictio tertia decima fuit in cursu, obisse statuit.

verosimillime equidem et ante annum, uti hic allegata

4 Ita laudatus decessor noster, simul etiam ad dens, credi posse, S. Valentino anno 355 suffectum fuisse, qui, quamvis in Ariminensi concilio cum ceteris seductus, oblivioni tradi sit meritis, vitam nihilominus usque ad annum circiter, quo Diogenes sedere incepit, 380 protraxerit. Ast cum sic equidem Valentinum a quinto, quo inter Januenses episcopos passim locatur ab aliis, loco amotum tam S. Romulo, quam S. Syro, postponat, quid ni eundem Valentinum Diogeni etiam, qui verosimillime circa annum 380 sedere demum inceperit, postponere obitumque ejus in annum 400, quo pariter indictio tertia decima fuit in cursu, differre possimus? Id equidem haud perspicuo; id autem si fiat, nihil impedit, quo minus S. Romuli obitus ab anno 342, quo alioquin secundum mox dicta foret signandus, in annum 352 aut 353 rejiciatur ac post illum ab hoc circiter posteriori anno alter, qui, quod in Ariminensi anni 359 concilio cum ceteris fuerit seductus, oblivioni tradi sit meritis, proxime ante Diogenem, certo ante annum 381 episcopum creatum, sedisse statuatur. Adhuc, quod si etiam is oblivioni datus Januensis episcopus proxime post Syrum, cum

C hic, qui non secus ac S. Felix 20 annis sedisse a nonnullis putatur, ab anno circiter 322 usque ad annum 342 episcopatum tenuisset, ad sedem Januensem fuisse promotus, cumque eandem usque ad annum circiter 361, quo Constantius imperator obiit, occupasset, S. Romulum nactus esse successorem dicatur?

suadent, 352 sedit, et post annum 350 obiit, locoque, quod id accidit, se-pultus, inde post, uti, quae penes nos

5 Inde iterum consecrarium evadet, ut hic usque ad annum circiter 381 vitam protraxerit; verum S. Syro proxime successisse S. Romulo passim creditur, idque etiam in hujus Vita, Commentario huic subdenda, num. 2 indicari videtur; etsi autem nec communis ista opinio, nec, uti ex infra dicendis patescet, Sancti nostri Vita fidem indubitatum mereatur, esse tamen videtur, cur, an vere S. Syro S. Romulo proxime haud successerit, dubitari merito queat. Verum, etsi sic habeat, Sanctum equidem ante annum 352 sedisse, nec ante seculum IV, media sui parte jam clapsam, obisse, vero apparet et jam supra dictis simillimum. Ad ea, quae mortem ejus subsequuta sunt, progredior. Postquam in villa Matutiana, in qua diocesim suam visitans commorabatur, morbo subito correptus brevique ad extrema

deductus vitam hanc mortalem cum immortalis commutasset, ibidem etiam terrae fuit mandatus; inde autem post, villa ista a Saracenis excisa, a Sabbatino, Januensi episcopo, Januam fuit translatus. Docet haec omnia qualicumque S. Romuli Vita, Commentario huic, ut jam monui, subdenda. Haec, quae, si ea, quae de Sancti die et loco emortuali translationeque refert, exceperis, nihil fere, quo non in quemvis episcopum, sanctitate conspicuum, quadret, memoriae prodit, penes nos exstat in authentico, quod Janningus noster Romae invenit, quodque ei, unde apud nos in Appendice ad 2 Maii diem S. Valentini Vita jam data, per omnia simile est, instrumento, e Genuensis ecclesiae cathedralis, uti in praefambulo, quo apud nos tom. VII Maii in dicta Appendice in Commentario, S. Valentini Vitae praemissa, num. 4 invenies, fidem facit, codice magno pergameno Ms. excerpta seu transumpta.

6 Ac primo quidem Vitae textui notarialis de antiquo illius in ecclesia Genuensi usu, fideque transumpto habenda Marci Antonii Mulsini attestatio, anno, uti in hac notatur, secundum Genuensium cursum MDCVIII, id est, anno nostro MDCVII, data, subjungitur; deinde vero post hanc, cujus tenorem in Commentario proxime citato num. 5 reperies, sequitur Jacobi Cunei, publici imperiali et Genuensium auctoritatibus notarii, qui dictum transumptum e laudati notarii Marci Antonii Mulsini protocollis, penes se exstantibus, anno MDCXII die XI Maii transcribi curavit, authenticum, quo id se fecisse, ita sum, quod penes nos exstat, transcriptum seu egraphum in publicam probantemque formam redigens, declaravit, testimonium, hocque mox excipit aliud, quo idem Papinianus Dinalius, protonotarius apostolicus, canonicus et illustrissimi ac reverendissimi D. Horatii Caroli Spinulae archiepiscopi Genuensis vicarius generalis, coram quo constitutus Magnificus D. Antonius Maria Montebrunius, Genuensis patricius, supra memoratum, quod confici curarat, transumptum authenticari fecerat, mox dicti Jacobi Cunei legalitatem, ut loquuntur, testatus est, hac ratione, ut eidem fides, publica etiam, cui Silvester Merellus, notarius et curiae archiepiscopalis Genuae cancellarius, subscripsit, attestazione, eum in finem confecta, tam intra, quam extra judicium adhibenda sit, efficiens.

7 Tale est, quod qualemcumque e jam dictis Sancti nostri Vitam continet, quodque Romae inventum Museo nostro Janningus procuravit, instrumentum authenticum, eo verosimillime, prout ad SS. Valentinum et Romulum spectat, idcirco praesertim, ut inde cultus, quo ambo hi Sancti Genuae gaudent, probari posset antiquitas, allatum; etsi autem, ut, quae de S. Valentino, ita etiam, quae de S. Romulo id complectitur, sermonis potius, quam Vitae speciem praeserant, ipsemet tamen auctor anonymus, qui litteris ea mandavit, lucubratiunculam, qua id de Sancto nostro tractans fecit, statim ab ipsomet illius initio Vitam appellat. Exstat haec etiam tom. IV Italiae Sacrae, a Colletto auctae, col. 839 et duabus sequentibus apud Ughellum, e veteri, ut hic ibidem ait, Ms., cujus nullam dat notitiam, accepta; at cum tam ibidem, quam in transcripto nostro mendis non paucis laboret, hic infra nec prout ab Ughello est edita, nec prout in nostro transcripto exstat, sed, adhibitis, quae subinde in hoc, et subinde apud illum

AUCTORE C. B.

in instrumento hic memorato exstat ejus Vita, E

F

per auctorem, qui nusquam nomen suum prodit.

occur-

AUCTOR
C. B.

occurrunt, *Lectionibus minus mendosis, lectori a me exhibebitur. Nusquam quidem Vitæ auctor nomen suum prodit, nec quidquam, unde id colligas, suppeditat; verum habet saltem, unde tempus, quo istam lucubrationem suam concinnarit, utcumque determines.*

Sabbatino
Januensem
ecclesiam gu-
bernante, vel
certe,

8 *In ea enim num. 12 sequentem loquitur in modum: Verum modernis temporibus, domno Sabbatino Januensis sedis cathedra episcopali sublimato, æstu nimio eundem episcopum contigit vexari, eoquod beatissimi corpus Romuli in villa Matutiana, omni habitatore privata ac sacerdotali tanto tempore officio desolata, invisum haberetur; cum enim hisce verbis, vel ipsomet, quo Januensis ecclesiæ cathedram Sabbatinus occupavit, tempore vel certe haud diu admodum post sese scripsisse, non obscure prodat, hincque, utpote qui, quem admodum apud Ughellum videre licet, anno 876 Ticinensi synodo, sequentique deinde anno Ravennensi concilio interfuerit, haud serius certe quam priori e duobus hisce annis sedere inceperit, ac porro ejus successor Theodulphus, nominis Iulij I, anno 930, uti apud eundem Ughellum invenies, jam sederit, consecrarium fit, ut eo temporis spatio, quod ad anno 876 usque ad annum 930 excurrit, vel certe haud multo post anonymus Vitæ Sancti nostri scriptor suam isthanc lucubrationem adornarit.*

B

ut ex hic
adductis

9 *Verum etsi sic habeat, eum tamen id non labente adhuc seculo IX, sed x aliquamdiu jam inchoato, et forte quidem etiam ultra annum trigesimum profecto fecisse, mihi suadent, quæ verbis jam datis proxime præmittit, sequentia isthæ: Saracenorum gens, Hispania, ut narravit, magnam partem occupata, . . . pro more piraticam exercens, Arelatem urbem invasit, provincialesque depopulans usque ad Fraxinetum pervenit. Quo latibulo latrocinandæ invento, resedit, vastavit vero in fines progrediens circumquaque in Foro-Juliensem urbem et antipolim, Nicea castella usque ad Albinganum, pedestrique itinere Alpes ingressa, valles et civitates, Ebrodunensemque terram Mauriennam Seutiam cis citraque destruxit et usque triennium, habitatoribus interemptis, Elimanniam ad nihilum redegit. Italiam post hæc ingressa per ducentorum ferme annorum spatia multos Romam orationis gratia progredientes gens Saracenorum interfecit; diversis itaque posita gazis ac captivorum multitudine, ad Fraxinetum repedavit, spoliisque naves ac captivos repletas in Hispaniam delegavit, sicque Matutiana depopulata usque ad præsens tempus omni privati habitatore.*

C

illius verbis,
cum horum

10 *Ita enim a Saracenis, priusquam abs his villa Matutiana, e qua deinde Sancti nostri corpus translatum, excideretur, Fraxinetum occupatum fuisse, tradit; idque, ut Pagius in Criticis ad annum 921, num. 3 docet, inter annum 888 et 890 evenit; etsi autem forte aliquanto etiam citius, imo et antequam ad sedem Januensem Sabbatinus eveheretur, castrum illud a Saracenis occupatum, villaque Matutiana fuerit excisa, inde tamen fuisse ex hac Sancti nostri corpus, seculo IX adhuc labente, translatum, inferri non potest. Fuisse enim villam istam, priusquam inde Sancti nostri corpus Genuam transferretur, a longo jam tempore excisam incolisque privatam, verbis jam nunc datis, aliisque, quæ*

hisce præmisit ac jam data pariter sunt, Sancti nostri biographus luculenter insinuat; cum autem sic habeat, nec is, statim atque Romuli corpus e Matutiana villa Genuam fuisse translatum, scriptio nem suam, qua et translationem isthanc et simul qualemcumque Sancti Vitæ est complexus, adornasse ullo ex capite videatur, id verosimillime non seculo IX adhuc labente, sed seculo X aliquot annis jam inchoato, vel, quod magis placet, eodem seculo ultra annum etiam trigesimum jam profecto præstiterit.

11 *At vero, inquies, spectatis iis, quæ idem Sancti nostri biographus scribit, necessarium apparet, ut non modo post seculum nonum, sed diu etiam post seculum decimum lucubrationem suam adornasse dicatur. Postquam enim Fraxinetum fuisse a Saracenis occupatum, per verba num. 9 huc transcripta narravit, fuisse hosce, postquam id fecissent, ducentorum fere annorum spatio per Italiam, quamplurimis, qui Romam orationis causa pergerent, occisis, grassatos memoriæ prodiit; cum autem, ut apparet, haud serius equidem, quam anno circiter 870, Saraceni Fraxinetum occuparint, ducentique fere anni, quibus hosce, postquam id fecissent, per Italiam grassatos tradit, ad annum circiter 1070 deducant, id utique nisi vel circa vel post hunc annum scripsisset, litteris mandare haud potuisset, necesseque proinde est, ut, spectatis iis, quæ scribit, serius etiam, quam seculo X scripsisse statuatur. Fateor, sic habet, si verba, quibus Saraceni post occupatum Fraxinetum ducentis fere annis per Italiam grassati narrantur, adscribenda ei sint. Verum hæc non abs illo profecta, sed in ejus textum a posterioris ævi interpolatore, et quidem historice, ut apparet, haud satis perito, videntur intrusa.*

12 *Præterquam enim quod Saraceni, e Fraxinetum, quod certe haud citius, quam anno 870, occuparant, anno 972 aut sequenti, uti apud Pagium in Criticis ad progrediens et duobus hisce annis videre licet, expulsi excursionibus suis inde factis Christianos haud amplius afflixerint, ac proin non ducentis, sed centum fere dumtaxat annis per Italiam fuerint grassati, per verba, quibus id ducentorum annorum spatio iidem Saraceni fecisse asseruntur, fuisse abs hisce, e Fraxinetum, quod, ut apparet, haud procul a Varo fluvio, Galliam inter et Italiam fluente, situm erat, a sese occupato, egressis, loca omnia, castrum isthoc inter aut, si mavis, Foro-Julium inter et Albinganum, hodie Albengam, jacentia ac proin et villam Matutianam, utpote postremum hunc locum inter et Varum positam, sædissime statim vastata parique clade intra triennium Septimaniam (hanc enim vocem voci Elimanniæ, quæ apud Ughellum et in Ms. nostro legitur, substituendam, opinor) attritam biographus noster narrat, deinde proxime post eadem verba, quibus, ut dictum, Saraceni ducentorum fere annorum spatio per Italiam grassati asseruntur, Fraxinetum hosce esse reversos refert, sicque, si verba ista illius sint, id demum ducentis circiter, postquam inde egressi essent, annis factum esse, indicat.*

13 *Jam vero cum id plane incredibile sit, nec, ut consideranti patescet, textus ejus, num. 9 huc transcriptus, si ab eo verba illa rescindantur, quidquam amplius, quod a veritatis specie alienum sit, offerat, esse illa, quæ nec, ut sensus sit perfectus, servari est necesse, re etiam ipsa abs hoc rescinden-*

D

nonnulla, e
quibus lucu-
brationem
istam scrius,
quam seculo
X adornatam
esse, sequer-
etur,

E

ab interpola-
tore dumtaxat
sint, ut
probatur,

F

profecta, ap-
paret, seculo
X ultra an-
num 50 pro-
fecto con-
scripta, me-
morie pro-
diit, a Saba-
tino Genuam

da

A da ac proin, non a biographo, sed ab hujus interpolatore esse profecta, apparet vix non indubitatum. Quod cum sic habeat, verba illa sane impedire haud possunt, quo minus scriptor anonymus, qui Sancti nostri Vitam contexit, id certe haud serius, quam seculo x ultra annum trigesimum profecto, fecisse, ob jam supra allegata credatur; cum autem sic habeat ac proin haud procul, uti e supra dictis pronum est colligere, a Sabbatini, Januensis episcopi, ætate abfuerit, fuisse abs hoc, ut refert, Sanctum nostrum e villa Matutiana, ubi fuerat sepultus, translatum, omniaque, quæ translationem isthanc comitata refert, adjuncta habuisse re ipsa locum, credere tuto possumus, etsi interim, loco etiam, quo Sanctum vita functum ac sepultum ait, manente certo, de iis sane, quæ, veluti hujus ætate gesta, narrat, paulo aliter, quod abs hac longissime, uti e jam dictis nemo non eruet, abfuerit, sit censendum.

14 Porro, cum Sabbatinus, Januensis episcopus, qui, ut jam dictum, S. Romulum e villa Matutiana, ubi fuerat sepultus, Januam transtulit, post seculum ix, cujus anno 76 Januensem cathedram, ut jam supra docui, ac forsan aliquanto etiam citius occuparat, seculo x, annis aliquot jam inchoato, in vivis adhuc, uti ex eo, quod successor ejus Theodulphus ante annum 930 sedisse haud inveniatur, concludendum apparet, exstitisse videatur, quæri hic jam potest, seculone ix adhuc corrente, an contra x jam labente Sanctum nostrum e villa Matutiana Januam transtulerit. Cum id certe, ut ex iis, quæ Sancti nostri biographus num. 9 et sequenti scribit, palam fit, haud prius acciderit, quam cum Matutiana villa jam diu fuisset vastata hæcque tum demum, cum Fraxinetum a Saracenis, quod e supra dictis haud diu admodum ante annum 870 evenit, fuisset occupatum, cladem istam fuerit perpessa, Sanctum nostrum seculo x, et quidem non citius, quam cum id annis aliquot jam esset inchoatum, a Sabbatiano Januam fuisse translatum, vero apparet similis. Modo etiam, an Sanctus noster, aut, si mavis, sacrum ejus corpus tribus circiter seculis post Januæ in S. Syri ecclesia, in qua, ut communis, etsi forte haud sat certa, fert opinio, a Sabbatino fuerat depositum, fuerit inventum, examinemus.

C 15 Anno 1283, uti apud nos ad xxix Junii diem in Commentario, Vitæ S. Syri, Januensis episcopi, prævio, num. 1 et sequenti sus est videre, fuerunt in dicta ecclesia tres distincti loculi reperti, in quorum primo quidem S. Syri, in secundo vero S. Felicis corpus contineri, inscriptiones, quibus erant muniti, prodebant; cumque locus tertius nullam haberet inscriptionem, corpus in hoc contentum S. Romuli esse, nonnulli sunt arbitrati; verum, ait, et merito quidem, ut mihi equidem apparet, in Commentario mox citato, num. 7 Papebrochius noster, non recte: nam, quid illud circa annum dcccc ex villa Matutiana, primo sepulture loco, Genuam transtulit « Sabbatinus, pontifex Januensis, epitaphium » Vitam edendam num. 13 videsis « hexametris et pentametris versibus per » egit marmoreæque (tabulæ) inscriptos, fronti » arcæ, qua beati corpus Romuli continetur, » imposuit; » tale autem nihil inventum est cum tertii corporis loculo. Ita laudatus decessor noster, qui etiam in eodem jam memorato Commentario num. 2 rationem reddit, ob quam S. Syrus,

at non itidem S. Romulus Martyrologio Romano hodierno exstet inscriptus.

16 Verum, etsi hunc Sanctum nostrum honore isto eruditissimi, qui Martyrologium Romanum hodiernum reformarunt, viri afficiendum haud duxerint, is tamen cultu Sanctis proprio a longissimo jam temporis spatio Genuæ fuit gavisus, ac porro hodieque gaudet, ut fidem facit, quod penes nos exstat, ecclesiæ Genuensis Sanctorum Proprium, anno 1640 Genuæ excusum, in quo, quod duplicis majoris ritu de S. Romulo recitandum, novem Lectionum, e quibus tres mediæ nostro huic Sancto propriæ ac ex ejus Vita, hic mox danda, majorem partem sunt compositæ, Officium ad XIII Octobris diem, licet id e typographi errore, uti ex Calendario, quod dicto Proprio præmittitur, palam fit, mensis illius diem non 13, sed, notis numericis perperam transpositis, 31 in capite præferat, proponitur. Dixi, Lectiones, quæ Sancto nostro in dicto Officio sunt propriæ, majorem partem ex ejus mox danda Vita esse compositas; præcipue autem idcirco locutus ita sum, quod Sabbatinus in somni divino Spiritu, ut Sancti nostri corpus e villa Matutiana Genuam transferret, admonitus fuisse in Lectionum illarum ultima dicatur, nihilque plane, quo id factum vel utcumque indicetur, in Sancti Vita mox edenda, occurrat.

17 Ast, etsi sic habeat, haud propterea tamen, Sabbatinum non fuisse, ut S. Romulum e Matutiana Genuam transferret, divinitus admonitum, asseverare ausim. Eadem enim Lectio, et a Sabbatino Sancti nostri corpus, cum id Januam hic transtulisset, in S. Syri ecclesia, tum adhuc cathedrali, fuisse ibidem depositum, et Matutianam villam, e qua sacrum illud pignus delatum eo fuerat, fuisse post a Sancti nostri nomine S. Romuli oppidum, vulgo S. Remo, vocatum, adjungit; etsi autem nec unum, nec aliud in Sancti nostri Vita tradatur, utrumque tamen veritati apparet consonum. Ac postremum quidem, quod omnino est certum, diserte etiam asseritur a scriptoribus non paucis ac nominatim a Ferrario, qui S. Romulum cultu, Sanctis proprio, ab ecclesia Januensi coli cognoscens, locum ei, Castellatum deinde sui in Sancto commemorando sequacem etiam nactus, in ambobus suis, quos contexit, Sanctorum Catalogis merito concessit, in horum altero, qui Italiæ Sanctos complectitur, elogio etiam sat proluxo id faciens, quod ex eodem ecclesiæ Genuensis libro Ms., e quo Sancti nostri Vita mox hic exhibenda, acceptum esse, indubitatum apparet, tum ex eo, quod nulla in re abs hac dissentiat, tum quod is hagiologus, statim atque id recitavit, ecclesiæ Genuensis in antiquo codice Ms. monumenta pro se citet. Ferrario porro et Castellano addi etiam potest Marianus de Grimaldi, qui in Sanctuario Genuensi, Italice a se conscripto annoque 1613 typis Januensis vulgato, Romulo quoque locum concessit, sat proluxo etiam, quod Vitam appellat, elogio, ex antiquis, ut ait, ecclesiæ cathedralis S. Laurentii Breviariis accepto, pag. 179 et sex sequentibus illum exornans.

AUCTORE
C. B.

etsi autem
nec Martyro-
logio Roma-
no hodierno
sit inscri-
ptus, a Ge-
nuensibus
tam en hodie-
que colitur

E

meritoque
adeo idcirco
a Ferrario et
Castellano
itemque in
Sanctuario
Genuensi ce-
lebratur.

F

* Nota 16.

VITA

AUCTORE
ANONYMO.

VITA

Auctore anonymo a.

*Ex antiquo ecclesiae Januensis codice
Ms. et editione Ughelliana.*

CAPUT UNICUM.

*Vitæ sanctimonia quam maxime elucet
S. Romulus, a Januensibus episcopus
eligitur, summa charitate et benigni-
tate gregem gubernat, diocesim visi-
tans rure moritur ac sepelitur, indeque
diu post Januam transfertur.*

Romulus,
qui charitate
potissimum
ac vitæ

Vitam B. Romuli episcopi scripturi, charissi-
mi, non nostræ præsumptionis audaciæ ob-
secramus imputari, verum ejus piæ mentis cle-
mentiae, qui et vita et moribus ita claruit atque
luculenti sermonis dulcedine, quanta pietate flo-
ruerit, apparuit. Benignitas enim dilectionis il-
lius adeo erga omnes protendebatur, ut verissime
de illo proferri posset, se omnimoda charitatis
magnificentia repleti, de qua dicitur: Charitas
Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritus
gratiam, qui datus est nobis b.

b
sanctimonia
effulgens, a
Januensibus
eligitur epi-
scopus,

2 Illius ergo sanctissimæ conversationis au-
dita clementia, qua Felicis et Syri, prædecesso-
rum beatissimorum c, normam secutus fuerat, a
Januensi plebe, uti dilectus, adoptatur et eligitur
ac pontificali infula sublimatur. Gaudent Janu-
enses tanti Præsulis dignitate sublimati, qui Dei
subveniente gratia, non tanto frustrati fuerant
Patrono, cui se suaque committere prævalerent,
atque coelestia se docente beatissimæ vitæ eru-
ditione et collocutione se adepturos confiderent.

c
patrem po-
tius quam
dominum
gregi sese ex-
hibet,

3 Gaudeamus et nos, dilectissimi, Januensi
urbi tantum patronum beatissimum Romulum
per plures annos præsedisse ac divini Verbi pa-
bula populo ministrasse. Tempore siquidem, quo
huic mundo beatus Romulus superstes extitit,
tanta castitatis præfulsit prærogativa ac chari-
tatis efficacia, ut universis Januensibus potius
pater crederetur, quam dominus, et amicus præ-
cipuus, quamvis dominatione utens Vir præpo-
situs et Episcopus esset.

d
dumque exi-
mia plane,
qua hunc ad
virtutem at-
trahit paci-
que in eodem
foventæ

4 Animadversione benignitatis illius universi
animabantur et ad virtutum magnitudinem, ani-
mo acsi pedum accessu piis admonitionibus pro-
gredebantur, ac sic Dei gratia universaliter ad
sublimiora provehebantur. Nulli denique quovis
iræ stimulo commoto fuerat licitum, beatissimo
sciente Romulo, ad solis protendere occasum,

quin prius pacis osculo frueretur, ne dæmonis
præcipitio in noctis tenebras præcipitaretur.
Non utique oblivioni beatissimus Romulus tradi-
derat sermonis melliflui pietatem, qua Dominus
suos discipulos passionis tempore commonuerat.

5 In ipsius namque discessionis suæ articulo
Dominum Nostrum Jesum Christum suis recole-
bat dixisse discipulis: « Pax vobis; » atque pax
attributa addidit: « Pacem meam do vobis,
» pacem meam relinquo vobis. » Neque oblivio-
ni tradiderat, de qua pace dictum fuerat, recor-
datus, quod sequitur: « Non quomodo hic mun-
» dus dat, ego do vobis d. » Præterea vero tanta
justitiæ virtute præcallebat, ut nulli alii quam-
vis injuriam liceret facere, vel quovis modo, vi
facta, comprimere: inestimabili etenim animi
beatissimus Romulus vigeat charitate, præpol-
lebat siquidem consilio et industria, qua decla-
rabatur illius castimoniam magnificentiam atque
justitiæ et miseracionis clementiam. Pupillorum
denique ac viduarum pater agnoscebatur, pau-
perum vero et orphanorum eximius procurator.

6 Simpliciter vero ac bonitatis humanitas
ita beati Romuli ornaverant prosapiam, ut veri
in Christo assererentur Christicolæ, qui de illius
fuerant progenie. Venerabatur ac reverenter ex-
colebatur ab omnibus, uti patronus et amicus
præcipuus, ore luculentus, sermone conspicuus,
omnibus bonis præfulgens moribus. Coëpiscopis
autem summæ reverentiæ habebatur. Clerici ve-
ro patrem dilectum, laici defensorem, et patro-
num pupilli et orphani suspiciebant. Mulieres
vero, quæ vere viduæ erant in Christo, chari-
tatem mirabantur Patris eximii. Crebra fama
sanctitatis eximie omnes hortabatur provehi ad
meliora, ad quos illius benignissima fama perve-
nerat.

7 Divulgabatur enim illius benignitatis cle-
mentia in omni Januensium et provincialium affi-
nitate; et ad beati Romuli totius religionis affi-
nes commonitionem confluabant, sanctitatemque
admirantes et charitatem, omni dignum honori-
ficentia præ nimia illis exhibitâ charitativa re-
verentia illum proclamabant, sibi que se modis
omnibus committebant, quem reverebantur et
diligebant. Affines enim de pia illius gaudebant
admonitione, proximi lætabantur in charitativa
mentis habita affectione, advenæ super impensa
clementissima dilectione.

8 Quodam vero tempore cum ad Matutianam
plebem visitationis gratia frequenter adiret, ac
progrediens aliquantisper moratus illos benignis-
sime alloqueretur, contigit illum viribus corporis
repente destitui, denique sui obitus imminere
diei dispositione contigit. Tunc beatissimus Ro-
mulus episcopus, se totius carnis viam ingredi
animadvertens, viribus, quibus valuit, spiritu ac
mente superna desiderans, se Domino commisit,
sicque virtutibus plenus tertio Idus Octobris æ-
therea regna feliciter penetravit regnatus cum
Christo, cujus cohæres ad gloriam migravit.

9 Sepultus est autem in villa Matutiana e in
crypta beatissimi Syri, Januensis episcopi, arca
tophea juxta beatum Ormsidam f, quorum ora-
tionibus plurima usque in hodiernum diem exhib-
entur beneficia. Cæci illuminantur, dæmones

D

ac servandæ
studet, beni-
gnitate juxta
ac justitia

d

E
universorum
sibi venera-
tionem

atque amo-
rem concil-
liat,

F

virtutibus
plenus in
villa Matu-
tiana, quo
plebis visi-
tandæ ergo
concesserat,
excedit a vi-
vis,

ibidemque
sepultus, in-
de post, Sar-
cenis qui, His-
pania potius,
e
f

effu-

A effugantur, leprosi mundantur ceteraque alia peraguntur. Verum peccatis exigentibus, Saracenis a Mauritania egressis ad Hispanos fines, ac universa regione circumquaque depopulata, Roderici ejus palatium, paganorum vi facta, accipitur atque ipse rex morti traditur *g*. Eo viro occiso, Saracenorum gens regnandi potestate accepta, diversa ejusdem provinciae urbes accipit, quas, nemine prohibente, possedit.

Fraxinetum occuparant,

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

villam istam etiam depopulatis,

s

t

a Sabbatino, Januensi episcopo, Januam translatus,

u

x

C

ibidem arcae, epitaphium, e pentametris et hexametris compositum, in fronte praefrenti, inclusus sepelitur,

y

z

10 Verum illi (Dei disponente gratia) gens Gallicana restitit *h*. Saracenorum autem gens super iis, quae sibi prospere acciderant, non modicum laeta sagens *i* ascensis, pro more piraticam exercens, Arelatem urbem invasit *k*, provincialesque depopulans usque ad Fraxinetum *l* pervenit. Quo latibulo latrocinandi invento resedit, vastavit vero in fines progrediens circumquaque in Foro-Juliensem urbem et Antipolim *m*, Nicea Castellam *n* usque ad Albingaunum *o*: pedestri itaque itinere alpes ingressa valles et civitates Ebrodunensemque terram *p*, Mauriennam Sautiam *q* cis citraque destruxit, et usque triennium habitatoribus interemptis Elimanniam *r* ad nihilum redegit.

11 Italiam post haec ingressa per ducentorum ferme annorum spacia, multos Romam orationis gratia progredientes, gens Saracenorum interfecit *s*; diversis itaque potita gazis ac captivorum multitudine ad Fraxinetum repedavit *t*, spoliisque naves ac captivis repletas in Hispaniam delegavit. Sicque Matutiana depopulata usque ad praesens tempus omni privatur habitatore.

12 Verum modernis temporibus domno Sabbatino Januensis sedis cathedra episcopali sublimato *u*, aestu nimio eundem episcopum contigit vexari, eo quod beatissimi corpus Romuli in villa Matutiana, omni habitatore privata ac sacerdotali tanto tempore *x* officio desolata, invisum haberetur. Consilio itaque accepto, tam populis utriusque sexus, quam cleri, navibus ascensis, in villa Matutiana, clero et populo comitante, acceleratur, et beati Viri corpus, sarcophago erupto, in capsula cum omni studio diligenter collocatum ad naves perducitur. Sicque cum Hymnis et Laudibus, prosperis navigantes velis, in Januensem urbem cuncti letantes revertuntur.

13 Pontifex itaque praefatus Sabbatinus cum diligenti cura Deo gratias retulit, et epitaphium hexametris et pentametris versibus peregit marmorique *y* inscriptos fronti arcae, qua beati corpus Romuli continetur, imposuit. Sepultus autem in eadem crypta *z*, praesente praefato episcopo, et universis Januensibus tam populo circumstante quam clero gratuitos universis hymnos et laudes Deo referentibus pro tanti Pontificis reliquiis sibi concessis. Referimus etiam et nos Deo gratias omnipotenti, cui nos committimus, ut illius patrocinio et precibus nobis praesentis vitae tribuat meliora ac futura concedat optima, ipso praestante, cui est honor et gloria, virtus et imperium in saecula saeculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Erit forsitan, qui suspicetur, sub hoc latere Obertum, Januensem episcopum, qui quemadmodum Papebrochio nostro verosimile est visum, S. Syri, Januensis episcopi, Vitam, apud nos ad xxix Julii diem jam datam, conscripsit; verum etsi stylus, quo haec scripta minime sit probandus, stylo tamen, quo Sancti nostri Vita adornata, multo est melior, uti hanc cum illa conferenti patescet. Adhaec Obertus seculo demum xi provento, uti apud nos ad dictam Julii diem in Commentario S. Syri Vitae praevio num. 5 fas est videre, ecclesiae Januensi praesuit; scriptor autem anonymus, qui S. Romuli Vitam contexit, seculo x, media sui parte nondum elapso, floruit, uti, quae supra in Commentario praevio num. 7 et sequentibus allegata sunt, suadent. Ex eodem quidem ecclesiae Januensis codice tam Sancti nostri, quam S. Syri, Vita est accepta; verum ex eodem etiam codice deprompta est S. Valentini Vita, apud nos tomo vii Maii in Appendice ad ii Maii diem jam relata, neque tamen hanc ab eodem Oberto episcopo, a quo S. Syri Vita, scriptam esse, quis inde intulerit.*

b *Ita fere B. Pauli ad Romanos Epistola, cap. 5, v. 5.*

c *Quo tempore circiter Felix et Syrus itemque Sanctus noster verosimiliter sederint, collige ex iis, quae in Commentario praevio num. 2 et duobus sequentibus disserui.*

d *Joannis cap. 14, v. 27.*

e *Villa haec, quae a S. Romulo, ibidem, uti hic narratur, mortuo et sepulto, nomen postea est nacta, modo est, teste Ughello, praclarum et amplum oppidum, S. Remo vulgo dictum, in ora Ligustica inter Abentimilium et Tabiam, Genua seu Janua versus Occasum, ut in Annalibus Januensibus Justinianus addit, octoginta passuum millibus distans.*

f *Etsi hic Ormisdas Beati titulo condecoretur, nusquam tamen Fastis Sacris invenitur inscriptus, uti ante me in suis in S. Syri Vitam Annotatis jam observavit Papebrochius noster, qui, ni vehementer fallar, addere etiam, veritate salva, potuisset, nec cultu Sanctis deferri solito, eundem Ormisdam usquam gaudere.*

g *Id anno 711, uti apud Pagium in Criticis ad hunc annum num. xii videre licet, evenit.*

h *Sub Carolo Martello nempe, qui Saracenos, post occupatam Hispaniam occupare etiam Galliam tentantes, duobus magnis praeliis, quorum alterum in Aquitania apud civitatem Pictaviensem anno 732, alterum juxta Narbonam apud Byrram fluvium anno 737 fuit commissum, devicit, e Galliis etiam, qui postremae cladis remanserant superstites, excedere compulsus, ut Eginhardus in Caroli Magni Vita cap. i, historicique alii passim obvia memoriae produunt.*

i *Vox haec navigii speciem, uti e verbis proxime ei subjectis liquet, hic significat.*

k *Saraceni aliquamdiu ante pugnam, in Aquitania apud civitatem Pictaviensem anno 732 commissam, qua a Carolo Martello, uti ad litteram h jam dixi, profligati fuerunt, Arelatum, celeberrimam*

A Gallia Narbonensis urbem, invaserant; ast an de hac, an de alia posteriori, qua Saraceni seculo sequenti Arelatum iterum invaserint, expeditione bellica biographus noster hic loquitur, dubitari potest, quod mox Frazineti a Saracenis etiam occupati meminerit, hique illud haud diu ante annum 890 occuparint, uti in Commentario prævio num. 10 et sequentibus jam docui.

I Oppidum isthoc seu castrum in ora maris Mediterranei, itemque in Italia et Provinciae confinio situm fuisse, est certum; nec, quin id in Italia haud procul a Varo ane jacuerit, multum, ut opinor, dubitabit, qui, quæ apud Muratorium Rerum Italicarum Scriptorum tom. X col. 104 et duabus sequentibus de chorographica mediæ ævi Tabula dissestantur, evolverit.

m Ambæ hæ urbes, quæ septem circiter leucis invicem distant, in Provincia in maris Mediterranei ora sunt sitæ, ac prior quidem Gallicæ Fréjus, posterior vero Antibes nuncupatur.

B n Cum de locis in maris Mediterranei ora per Saracenos vastatis biographus noster hic loquitur, Nicea Castella, quæ memorat, verosimillime steterint eo loco, quo in maris dicti ora comitatus Niciensis, urbsque a qua hic dictus, Nicea, vulgo Nizza, duobus dumtaxat circiter milliariis a Vari fluminis ostiis distans, conspicitur, quæ, quamvis olim ad Provinciam spectarit, a longo jam tempore regi Sardinia, ut duci Sabaudia subest, Italiaeque, quod ultra Varum, qui hanc a Gallia secernit, sita sit, accensetur.

o Urbs hæc in Liguria prope mare, ab hac dictum Ligusticum, est sita, Genuaque seu Janua ad cujus domicilium spectat, Occidentem versus quinquaginta passuum millibus distat.

p Regiuncula hæc est Gallia, ab Ebredunensi seu, ut ab aliis vocatur, Ebrodunensi urbe, sibi inclusa, sic nuncupata, quæ in Delphinatu ad radices Alpium est sita, ut a Saracenis, terrestri itinere, prout hic a biographo dicitur, Alpes ingressis, facile adiri poterit.

q Cur Maurienna a biographo Seutia hic vocatur, colliges ex iis, quæ in Galliarum Notitia ad primum e duobus istis vocabulis suppeditat Valesius, qui simul, civitatem illam et St-Jean de Maurienne vulgo nunc nuncupari, et olim, cum ad episcopale fastigium esset elata Alpium Graiarum et Penninarum provinciae Tarantasiaeque, hujus metropoli, attributam fuisse, ibidem etiam docet.

r De regione Subalpina, quam totam Saraceni vastarint, fieri sermonem, apparet indubitatum; verum cum regionem hujusmodi, quæ Elimannia fuerit appellata, nec apud antiquos, nec apud recentiores geographos inveniam, Elimannia nomini, quod tam in transcripto nostro, quam in editione Ughelliana, utrobique, ni vehementer fallar, e librarium errore, legitur, Septimania nomen, Elimannia nomini haud prorsus dissimile, substituendum opinor; eo etiam partim impulsus, quod Septimania et Alpius existerit contermina, et tam Ebrodunensem terram, quam Foro-Juliensem et Axipolitanam urbes, quas a Saracenis vastatas, biographus scribit, fuerit complexa, uti apud Muratorium Rerum Italicarum Scriptorum tom. X, col. XCIII et sequente de Chorographica mediæ ævi Tabula fas est videre.

s Multos sane Christianos, orationis ergo Romam

D pergentes, a Saracenis, uti hic dicitur, interfectos fuisse, dilucide nos docet Luitprandus, qui tum vivebat, quique lib. 5 Historiæ cap. 7 de Frazineto Saracenisque, id occupantibus, sermonem instituens sic scribit: Eo loco constituti, quam multorum Christianorum, ad beatorum Apostolorum Petri et Pauli limina transeuntium, sanguinem fuderint, ille scit solus numerum, qui eorum nomina tenet scripta in libro viventium.

t Si verba isthæc, quibus Saraceni, postquam Frazinetum occupassent, ducentis fere annis per Italiam grassati narrantur, biographo nostro adscribenda sint, consecrarium est, ut is, quemadmodum, quæ Commentarii prævii num. 9 dixi, ostendunt, non citius, quam seculo x jam elapso, Sancti nostri Vitam conscripserit. Ast verba illa attribuenda ei non sunt; quod si enim, ut debent, una cum aliis proximè sibi præmissis et subjectis considerentur, textus ex his omnibus compositus significabit etiam, Saracenos, postquam Frazineto, quod occuparint, vicina vastaturi loca essent egressi, eo non prius, quam cum ducenti circiter essent elapsi anni, esse reversos; cum autem id plane, incredibile appareat, verba illa in dictum textum intrusa esse ab interpolatore, qui fieri inde, ut sic res, ab omni veritatis specie aliena, ibidem narretur, non animadvertit, indubitatum apparet. Commentarium prævium, num. 12 et sequentibus consule, simulque observa, futurum esse ut, si sequentia verba, Italiam post hæc ingressa per ducentorum ferme annorum spatia multos, Romam orationis gratia progredientes, gens Saracenorum interfecit, a dicto textu recedat, verbis hujus reliquis significetur, Saracenos Frazinetum, unde loca circumjacentia quamplurima populaturi erant egressi non ducentis circiter, sed, quod nequam est incredibile, tribus dumtaxat, postquam id fecissent, annis esse reversos.

u Sabbatino, qui ante annum 930 obiit, ecclesiam Genuensem gubernante, vel certe haud diu admodum post sese scripsisse, biographus noster hic indicat; quare, ne is secummetipso committatur, verba numero præcedenti exstantia, quibus Saraceni, Frazineto, quod occuparint, egressi, ducentis fere annis per Italiam grassati dicuntur, ipsius esse non possunt, cum ante seculum xi, majori sui parte jam elapsam, scripta esse haud queant, uti ex iis, quæ in Commentario prævio, num. 9 edocui, intelliges.

x Elapso nempe a seculo ix, ad annum usque xc nondum profecto, usque ad seculum x, annis aliquot jam inchoatum, uti ex iis, quæ Commentarii prævii num. 12 et 14 disserui, pronum est eruere.

y Ita Ughelliana editio, hancque, quod transcripti nostri Lectione, jam supra in Commentario prævio num. 15 e Papebrochio exhibitam, in qua adjectivo marmoreæ substantivum tabula addendam, hic præstet, sequendam existimavi.

z De crypta, quæ Genæ exstabat, haud dubie hic loquitur biographus; verum, cum antea sermonem de crypta hujusmodi haud fecerit, ut quid, quæso, vocem hanc pronomine, quod contrarium significare videtur, hic afficit? Id sane haud perspicuo. Enimvero, nisi solacismi seu orationis vitia, in hac Sancti nostri Vita occurrentia, libris, qui phrases etiam et constructiones mutare ausi sint, imputanda majorem partem sint, fatendum certe erit, scriptorem, qui lucubrationem istam contextu

stylo

A stylo planè barbaro et ab omni Latini sermonis puritate alieno id fecisse. Utinam modo hic saltem ecclesiam, in qua Romulus Genævæ a Sabbatino fuerit depositus, nominasset! Ita enim, fuerintne ibidem, an non, S. Romuli corpus in S. Syri ecclesia, tum adhuc cathedrali, a præsule isthoc locatum haberetur compertum, nec ullus amplius verendi superesset

locus, ne id ibidem hodieque asservari, idcirco dumtaxat credatur, quod in loculo una cum loculis, SS. Syri et Felicis corpora continentibus, in dicta S. Syri ecclesia anno 1283 absque inscriptione reposito, S. Romuli corpus fuisse contextum, a nonnullis ratione ad hoc (Commentarii prævii num. 15 videsis) haud sat valida impulsis, fuerit existimatum.

D

DE S. VENANTIO ABBATE CONFESSORE

TURONIBUS.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

E

D. A. B.

§ I. Acta edenda : nomen Sancti ecclesiæ Fastis diversis diebus inscriptum; dies et annus ejus emortualis expenduntur : an Ordini Benedictino adscribendus?

CIRCA SECVLI
V FINEM AUT
SEQUENTIS
INITIUM.

R es a S. Venantio gestas non uno in loco literis complexus est S. Gregorius, Turonicæ urbis episcopus, Francicæ Historiæ parens : enimvero fuso sat stylo Vitam ejus toto capite XVI libri, cui titulus : Vita Patrum, prosecutus, nonnulla etiã miracula a S. Venantio patrata cap. xv libri De Gloria Confessorum intexit. Ad calcem autem hujus ultimi capituli sanctus Episcopus, se Venantii Acta conscripsisse, diserte asserit : Hujus inquit, Vitam descripsimus. Quibus sane verbis librum hunc De gloria Confessorum, qui tamen in editione a Ruinartio curata, locum priorem obtinet, post librum De Vitis Patrum compositum fuisse, haud obscure innuitur. Igitur, quæ de S. Venantio et de miraculis ab ipso patris habet S. Gregorius, tamquam germanus illius fetus, videntur habenda; nec immerito ea operibus ejus intexuere Ruinartius et alii, qui libros ab illo scriptos publici juris fecerunt.

Sanctus, cuius Acta a S. Gregorio Turonensi

scripto,

2 Quanta autem fides Gregorio, res a S. Venantio peractas narranti, sit tribuenda, vel ex hoc apparet, quod præter sanctitatis notam, quæ Turonensem episcopum orbi Christiano conspicuum exhibuit, in eadem urbe, quam sanctissimis moribus et signis illustravit Venantius, per 22 annos, id est, ab anno 573 ad 595, sederit episcopus : licet ergo is Sancto nostro, qui, ut suo loco edocebo, exarante seculo v aut sequentis initio mortem obiit, æqualis non fuerit, hunc tamen ab ejus discipulis aut ab aliis, qui Sanctum aut viderint aut illi advixerint, quæ ad ejus historiam spectant, edoceri aut ea ex authenticis haurire potuisse monumentis, veritati omnino simile est. Audi, quæ capite xv De gloria Confessorum habet sanctus Antistes : Inter reliqua, inquit, quæ ibidem gesta vel vidimus vel audivimus, mulierem quam-

dam, a quartano typo correptam, sanatam aspeximus. Miracula proinde saltem hic memorata aut ipse viderat sanctus biographus, aut ab aliis fide dignis accepta dedicerat, quæ dein scripto mandavit.

3 Hanc S. Venantii Vitam, a Gregorio Turonensi adornatam, a Ruinartio quidem, qui in sancti Episcopi operis recudendis singularem adhibuit diligentiam, eaque ad Mss. optimæ notæ fidem recensuit, revisam iterumque cum duobus Mss. codicibus in Bollandiano Museo asservatis collatam, his novis typis dare est animus. Quo autem in pretio habendi sint Mss. illi codices, quibus in S. Venantii Actis edendis usus sum, paucis exponere, procul dubio non abs re erit. Horumce primus, signatus P. Ms. 5, quantum ad præcipuam Actorum in ipso compactorum partem attinet, seculo x exaratus meo quidem judicio apparet : alter vero qui ad abbatiam Vallicellensem olim pertinuit et ex Balthazaris Moreti Bibliotheca ad Antverpienses hagiographos commutatione facta devenit, nitidiori caractere seculo XII scriptus est. Porro ex his duobus codicibus, S. Venantii Vitam, cui caput xv ex libro De Gloria Confessorum depromptum subnectitur, complectentibus, quasdam variantes lectiones accepi, easdemque iis, quas ex bene multis codicibus, quos in curanda S. Gregorii operum editione ad manum habebat, retulit Ruinartius, subjuncti. His præmissis, jam nonnulla circa Sancti nostri historiam cultumque ei in Ecclesia exhibitum disserenda occurrunt.

a Ruinartio cum cæteris S. Antistitis operibus recusa et cum duobus Mss. collata, editus,

F

4 S. Venantii nomen apud haud paucos martyrologos et hagiologos diversis etiam diebus inscriptum habetur. De illo agit Usuardus genuinus in hodierna sua annuntiatione, his verbis concepta : Turonis S. Venantii abbatis. Eadem die illius meminere Martyrologium Romanum hodiernum, Flori Auctarium,

quibusdam Martyrologiis nunc die XIII,

Florarii